

HISTORIE LYŽOVÁNÍ V KRKONOŠÍCH ...o lyžování trochu jinak

SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU

www.krnapp.cz

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ / EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
PŘEKRAČUJEME HRANICE / PRZEKRACZAMY GRANICE

Z historie českého lyžování

České lyžování zaujímá ve světovém kontextu velmi čestné místo. Je podloženo houževnatou, nezištnou a nadšenou prací celých generací našich předchůdců. A právě jejich úsilí a zásluhám věnujeme expozici Bílou stopou v Krkonošském muzeu v Jilemnici.

Krkonoš s klubovým heslem jilemnických lyžařů.
Foto Josef Vejnar, kol. r. 1914, kolorovaný diapozitiv

Lyžařská expozice v Krkonošském muzeu v Jilemnici

Ediční poznámka: Při citaci textů jsme respektovali dobový pravopis. Pouze tam, kde se jednalo o zjevnou chybu, jsme přikročili k úpravě.

Bílá nit našeho lyžování se začíná poněkud překvapivě odvíjet v centru Prahy v roce 1887. Vzhledem k tomu, že hlavní město království nedisponovalo dobrými klimatickými podmínkami ani vhodným terénem, bylo jasné, že bílý sport se zde bude prozrazovat jen pozvolna.

Proto se kolébkou českého lyžování stává krkonošská Jilemnice. Na zdejší velkostatek nechává roku 1892 pro svůj lesní personál přivést první lyže osvícený šlechtic Jan Nepomuk František hrabě Harrach (1828–1909). Jeho lesní správa zakoupila pouze dva páry a místním řemeslníkům uložila, aby se podobné lyže pokusili vyrobit sami. Vzniká tak první základ zdejší vynikající produkce. Navíc „ski“ místní provenience jsou při srovnatelných kvalitách o padesát procent lacinější než dovezené produkty.

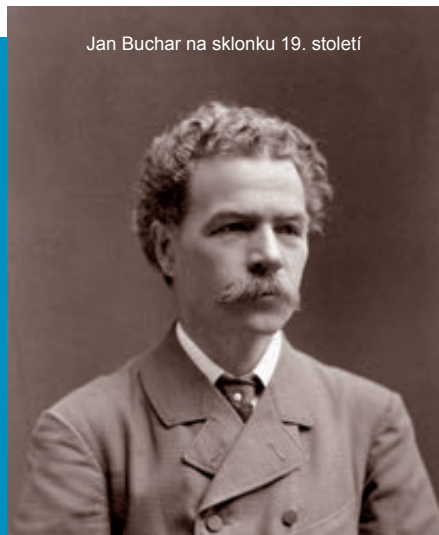
Lyže se pak bleskurychle šíří nejenom mezi lesními dělníky, ale také mezi městkou a hraběcí úřednickou smetánkou, a již v roce 1895, tedy před více jak 120 lety, je v Jilemnicích založen Český krkonošský spolek Ski, nejstarší spolek na území našeho státu. Ten pak navazuje kontakty s pražskými lyžaři zakrátko sdruženými v tamějším Ski klubu, a když v roce 1903 vzniká ve Vysokém nad Jizerou další Ski klub, zakládají naši „skiáci“ Svaz lyžařů v Království českém. Bílá stopa se pak začíná rychle šířit na Šumavu, Českomoravskou vrchovinu i do dalších míst. A za několik málo let se lyžování řadí k nejmasovějším, ale též závodnický nejúspěšnějším českým sportům.

O dějinách lyžování vyšla v poslední době řada publikací. Proto jsme zvolili odlišný přístup – na počátky a první rozvoj bílého sportu se díváme prostřednictvím dobových pramenů. Věříme, že Vás tento pohled potěší i poučí.

Ski

S opravdovým potěšením pozoruji, že na četných místech vlasti náš zájem o ski, sněžnice či kusle zvané, stále vzrůstá. V posledních čtrnácti dnech došla mně celá řada dotazův, týkajících se především překonání prvopočátečních obtíží s vycvičením sportu tohoto spojených. Nebylo mi lze k jednotlivým dotazům tak zevrubně odpovědět, jak by věc zasluhovala a jak bych zvláště milým mi tazatelům rád byl učinil. Proto chci aspoň na tomto místě uveřejněním krátké stati o jízdě na sněžnicích ukojiti zvědavost jedněch, zažehnati zbytečné obavy u druhých a jinde snad i získati sněžnicím širší pozornosti a nových přátel.

Jan Buchar na sklonku 19. století

Především prohlašuji, že veškeré ty pověsti o četných odřeninách a boulich i pošramocených nosech jsou vybájené, nepravdivé. Těmi nedejž se nikdo zastrášiti. Že vyučení se v chůzi a jízdě na sněžnicích nečiní zvláštních obtíží, dosvědčuje okolnost, že namnoze dámy i děti sněžnice si oblíbily a v provozování sportu samého k dobrým došly výsledkům. K tomu uvedu též, jak sám jsem před dvěma lety započal sněžnic užívati.

Přečtení inserátu bratří Thonetových v Praze v „Národ. listech“ uveřejněného dostačilo, že jsem ski ihned objednal. Na Štědrý den poprvé jsem ski upotřebil v nejbližším okolí příbytku svého. Než časté zapadnutí do sněhu bylo mně tím nemilejší, čím více našlo se v kolemjdoucích pozorovateli mého počínání škodolibých posměváčků. Z ticha odnesl jsem ski domů a nechtěje sobě ani jiným posvátný klid vánočních svátků rušiti, ustal jsem ve cvičení. Až v posledním roku den – na sv. Sylvestra – vzal jsem ski opět a vypravil se na Žalý a odtud i na Šeřín! Cesta ta byla mou prvou školou, a to dobrou. Zakusil jsem dosti (příjemného velmi málo), ale k dalším cvičením a pokusům měl jsem pak více odvahy, smělosti, takže ani po návodech nějakých jsem se nesháněl a pouze vlastní zkušeností a pokusy svých známých se řídil.

Na základě dosavadní své zkušenosti prohlašuji, že jízda na sněžnicích především ze strany nás turistů zasluhuje největší pozornosti všude tam, kde sních zimního času v dostatečném množství po delší dobu leží, ať vlastní poloha

krajiny při tom jakákoli. Jsem přesvědčen, že každý, kdo v létě dobrým je „šlapákem“, i v jízdě na sněžnicích při dosti dobré vůli dobře obstojí. Příliš citliví, choulostiví, vnějším různým vlivům snadno podléhající turisté, kteří letního času jen s největším pohodlím cestovatí mohou neb tomu si uvikli, dobře udělají, když spokojí se s vyslechnutím zpráv o sněžnicích i o jednotlivých výkonech v oboru tom vykonaných, ale sami vlastních pokusů nechť raději zanechají.

Tím chci naznačiti, že nový, krásný tento zimní sport vyžaduje lidí celého zdraví, lidí v každém ohledu otužilých, jimž řádně prováděná chůze a jízda na sněžnicích stane se bezpečným zřídlem nové tělesné síly, obratnosti i duchapřítomnosti, jejich odvahy i sebedůvěry.

Dokazovati podrobně důležitost sněžnic nehodlám. Povím jen, že všemu lesnímu personálu J. O. hraběte z Harrachů v Krkonoších konají ski výbornou službu v revíru, činíce jim vykonávání povinností různých vlastně zábavou, a sdělím, že i my turisté Podkrkonošští náležitě ocenili jsme již sněžnice při velezdářilých výletech v okolí i při výpravách do Krkonoš vlastních.

Zde uvádím některé pokyny začátečníkům: Předně opatřme si dobré ski! Nehledme jen na láci, ale také a hlavně na řádnou jakost. Firmy: „Bratři Thonetové v Praze“, „Val. Jadrniček ve Fryštáku u Holešova na Moravě“ aj. ochotně zašlou nám cenníky, v nich zároveň popis řádných sněžnic dle původních švédských a norských zhotovených, jakož i mnohé praktické pokyny jsou uvedeny.

Prvým cvičením počneme na rovině nebo mírném svahu v rovinu přecházejícím, a to nejlépe na sněhu dostatečně ulehlem, suchém a sypkém. V době tání nebo na „površku“, t. j. ztvrdlém povrchu sněhu, není radno se cvičením počínati. Učme se choditi na sněžnicích tak, bychom nohy kladli vedle sebe zcela souběžně, aby stopa po sněžnicích jevila se za námi jako dva rovnoběžné tahy. Při počátečním tomto cvičení je nám opora holi nezbytna. Nevycvičí-li se kdo v tomto ohledu dostatečně, křížují se mu při chůzi sněžnice v zadu neb i v předu, a následek toho – padnutí do sněhu!

Jilemničtí lyžaři před Spolkovou místností ČKS Ski v Jilemnici na Kozinci, 1895

Není třeba báti se úrazu, zapadneme do sněhu jako do peřin, pouze to z počátku bývá nepříjemné, že padnuvšímu mnohdy dlouho a přerůzně jest sebou házeti a povalovati ve sněhu, než podaří se mu povstati, aby za nedlouho – zase padl a s postavením se nových obtíží zakoušel.

Dlužno připomenouti, že kráčeji po rovině nebo mírně stoupající nezvedáme sněžnic, nýbrž pouze střídavě vpřed je posunujeme. I v dostoupení větších výšin nabudeme častým cvikem zběhlosti. Tu třeba sněžnice pozvedati, rázně v povrch sněhu vykročiti a holí průměrně se opíratí. Nejisté vykračování mívá za následek tím větší potíže, tím častější padnutí, any sněžnice stále couvají. Na značnější vrchy stoupáme ovšem stupňovitě.

Jsme-li již jisti dobrým vycvičením ve volné chůzi na sněžnicích, volme pak jízdu po svazích a stupňujme cvičení to tak dlouho, až ani největší rychlost jízdy, kdy takřka letíme s temene vrchu k jeho úpatí, neleká nás a z postavení našeho na sněžnicích nepovalí nás k zemi ani sebe větší kolísání sněžnic nerovným povrchem sněhu povstalé. Z počátku jen s obavou poddáváme se rychlosti jízdy, ale později jest jedině tato naší radostí a jen ta nás uspokojuje.

Nikdo nezvykej si při cvičeních pozorovati jen své ski a pouze k jich ohnutým špicím hleděti. Naopak zřejmě bystře před sebe co možná daleko, bychom naskytnuvším se překážkám buď v čas se vyhnuli, aneb ku okamžitému jich překonání se připravili. Též doporučuje se, by při chůzi a jízdě byly nohy blízko sebe,

Lyžaři u Luční boudy

což zejména o rychlé jízdě s vrchův platí. Také v zahýbání na tu neb onu stranu, odbočení od směru přímého, pozvolné cvičení dodá nám praxe žádoucí. Při tom hlavní úlohu hraje hůl v ruce naší, jíž brzdíme např. na straně pravé, chceme-li na pravo odbočiti a zároveň sněžnici na levé noze tak pozvedneme, aby pravá její hrana do sněhu se zarývala a sněžnici pravou částečně předbíhala. Počátečníkům způsobí předávání holí s jedné strany na druhou, zejména při rychlé jízdě, dost nesnáží, a ježto bez dovednosti této nelze se obejít, třeba i v tomto směru pilně cvičením se tužiti.

Nedoporučuji, aby cvičení dělo se stále na jednom místě, nýbrž vykonávání delšího pochodu svojí rozmanitostí terainu činí i cvičení rozmanitějším a tedy i užitečnějším. Vzpomínám tu prvého svého většího výletu do Krkonoš; přes Žalý, Šeřín,

Krakonoš, Lab. boudu, Sněžné jámy, Vysoké kolo do boudy Petrovy; zde přenocoval jsem s přáteli svými a asi 60 pruskými vojiny, jimž v čele byl major Gusowius; po té druhého dne ráno za 13 minut sjeli jsme k Dívčím Lávkám u St. Petru. Co tu naskytlo se nám přerozmanitých překážek, jichž bychom se doma hrozili a je za nepřekonatelné měli, ale v horách, kde nebylo lze se jim vyhnouti, činily jízdu naši tím zábavnější! Takovouto cestou nabudeme bohatých zkušeností, jež zdaru dalších výprav jsou dobrou zárukou.

Přípevňování sněžnic děj se tak, by pouze špička nohy v řemeni vězela, ostatní pak její část by volně mohla se pohybovati, by běžci s připnutými sněžnicemi bylo lze i kleknouti. Dejme přednost sněžnicím jednoduše a pevně konstruovaným, řemenům přednost před rákosem. Zařízení sněžnic Thonetových

v té příčině dobře se osvědčuje. Neoblékejme se příliš teple, máme-li na ski delší cvičení neb pochod konati. Zahříváme se dostatečně jak při stoupání, tak i při rychlé jízdě s vrchu, kdy oběh krve velice se zrychluje a tím tělo značně zahřeje. Dobrý humpolecký loden osvědčuje se znamenitě a doporučuje jej i ta okolnost, že padnutím a mimovolným pak pohybem třeba i po ztvrdlém sněhu nemusíme se obávat, že stanouce konečně a střásajíce se sebe sníh najdeme oděv na té neb oné části těla porušený. Hlavu kryjme těsně přiléhající čepicí neb kloboukem, aby větrem při rychlé jízdě hlava nenadále obnažena nebyla. Jest případ takový možný a náhle pak přerušení rychlé jízdy a namáhavé vracení se pro ztracenou čepici není ovšem příliš milé! Píši tyto řádky s myšlénkou, že vydám se na dvoudenní putování po

Krkonoších na sněžnicích. Těším se již předem na mnohé nové skvosty, jimiž zima horstvo ve všech prostorách bohatě vyzdobila. Příčiním se, abych o zmíněných čarokrásných zimních půvabech velebných hor našich podal důkazův fotografiemi nejsličnějších partií, které popisům zdařilých výletův na sněžnicích do Krkonoš pořádaných nejvhodnější budou ilustrací.

Obé pak bude najisto dobrým vnařidlem, jímž sportu novému – sněžnicím, ski či též kusle zvaným – nových přátel přibude!

Jan Buchar

Časopis turistů, 1895
(Jedná se o nejstarší český metodický
článek o lyžování)

Zábavy v Krkonoších se jmenuje tento snímek z konce 19. století

Malé lyžařky, 20. léta 20. stol.

Rady pro lyžaře

Oblek. Každý oblek turistický stačí i pro provozování lyžického sportu. Chceš-li však oblek speciálně lyžařský, nejúčelnější a nejúhlednější, pak vezmi za vzor šat Norův.

Ten zhotoven jest z látky teplé, ne těžké, zcela hladké, tmavomodré. Kratičky volný kabátek, jenž se dá pevně u krku i v bocích sepnout, chrání vrchní tělo před sněhem i mrazem. Dlouhé kalhoty Norů jsou rovněž velice účelné: jsou zcela volné a ochraňují celou nohu před účinky mrazu a vnikání sněhu lépe, než kalhoty krátké. Nohavice jsou vsunuty do bot a opásány u okrajů bot „sněhovými“ ovazky.

Lehká norská čepice s dosti velkým stínidlem kryje dostatečně týl a uši i při

prudkém větru. Hladkost látky celého obleku nepřipouští zachytávání sněhu, tmná barva šatu je výhodná k rozeznání lyžaře od bílé zimní krajiny. (Důležité při výpravách!)

Obuv. Kromě toho, co již o obuvi lyžaře v knize této psáno, pamatuj: K jízdě na lyžích jsou nutné boty pohodlné, pevné, nepromokavé, se silnou – toliko po délce

Proč má každý pořádně hančící lyžař tak natěhlé rukavice? (Má v něm bočár a šperky.)

ohebnou – podešví; boty příliš velké zatěžují pevné vedení lyží, v botách těsných je umrznutí jednotlivých nebo i všech prstů téměř jisté. Buď opatrný při sušení mokré obuvi! Často bývají boty sušeny „příliš energicky“ a za chvíli je sice obuv úplně vysušena, ale – spálena; ta pak se záhy rozpadává na „prach a popel“.

Ponožky. Ponožky oblékáme tenké bavlněné a přes ně silné vlněné. (Nejlepší jsou z neodtučněné norské kozí vlny, kterou lze poznat dle zápachu po kozině.)

Rukavice. Rukavice musí být vždy zcela volné. (Nosíte-li na plesy č. 6, vezměte pro jízdu na lyžích alespoň č. 10. Norské národní, selské rukavice, také z neodtučněné kozí vlny zhotovené, mívají skvostné lidové ornamenty). Velice výhodné jsou volné palečnický, sahající přes okraj rukávů. Pro tuhé mrazy oblékněte lehké, volné, vlněné rukavice a přes ně palečnický.

Oblek pro dámy. Sukně, či kalhoty? Pro vlastní jízdu na lyžích a dlouhé pochody existuje jen jeden účelný a estetický oblek pro dámy: Krátký norský kabátek a slušně šité, krátké kalhoty. Nebudu široce líčit estetické a hygienické výhody kalhot při různých, často velice komplikovaných pádech – jsou zcela samozřejmé. Pro jízdu po dráze, v saních, pro chůzi městem i dědinami může každá dáma obléci lehkou sukěnku, kterou před jízdou na lyžích svleče a vloží do svého tlumoku. Pro krytí dámské hlavičky hodí se též norská čepice. Důležité je dámy upozornit na staré pravidlo pro volbu obuvi: „Krásnější je malá zdravá noha ve veliké botě, než „nožička“ s omrzlymi kotníky a prsty v těsné, „krásné“ botičce.

Tak – to je vše, co muži i dámy oblékají při lyžecké „práci“. Nenastudíte se nikdy, jste-li zcela lehce oblečení, pokud jste ve stálém pohybu; jakmile však

Zimní nálada, poč. 20. stol.

jen chvíli sedíte nebo stojíte, musíte se i pro malou chvíli obléci tepleji. Vložte tedy do tlumoku, jež při výpravě vždy každý nese sám – to platí také pro dámy – části oděvu rezervního, které oblečte pro jízdu na lyžích při abnormálně nízkých teplotách, jakož i při jízdě v nevytopených železničních vozech a v saních.

Obsah tlumoku pro větší výpravy:

Plášť – gumový, nepromokavý, neprodyšný, z látky tzv. „balonové“ – chrání nejlépe proti větru a sněhu; vlněná, pletená, lehká vesta; vlněná, pletená silná vesta s rukávy (oblíbené svetry hlavně dámám nedoporučuji, jsou velice nepohodlné při svlékání i oblékání); rezervní rukavice a palečnický (jichž začátečník nemá nikdy dosti); kapesní šátky; rezervní ponožky; pletená vlněná „přilba“ k ochraně hlavy proti sněhovým vichřlům; vlněný nebo hedvábný šátek na krk; lehké vlněné nátepníčky.

Nálada z Krkonoš, Karel Procházka, kolorovaný diapozitiv kol. r. 1910

Krabice s potravou. Výhodná je pevná, lehká krabice z aluminiového plechu; obsah její: kus vydatné masité stravy, chléb, sušené zeleniny, různé konzervy atd.

Malá krabice aluminiová se zásobou papíru nebo dřevité vlny k rozdělení ohně v chatách, rezervní zápalky, turistická skládací lucerna, svíčky atd. Pro jízdu v saních a noční jízdu po železnici: teplá přikrývka, poduška, lehké střevíce, silný vlněný svrchník.

Sněhové břežle: Sluncem ozářené plochy sněhové způsobují snadno zánět očí, jenž se může stát zraku nebezpečným. Nejlepší, speciálně lyžařské břežle sestávají z aluminiových válečků, chránících oči před postranními paprsky, a z velkých, okrouhlých, žlutých skel; tato mírní dostatečně intenzitu světla a ubírají kráse krajiny mnohem méně, než často užívaná skla šedá.

Láhev z aluminiového plechu v plstěném obalu s nápojem: vodou nebo slabým čajem; malá lahvička cognaku nebo jiného alkoholického nápoje; rezervní řemeny; provazy a provázky; pletená šňůra k vlečení lyží.

Malá kapesní lékárna obsahující několik obvyklých léků proti bolení hlavy, zubů, nepravidelostem zažívacího ústrojí, kus obvazů antiseptických, prostředky k zastavení krvácení.

Nůž silný turistický s nebozezem a dlátkem; „reparatura“ pro zlámané lyže; pro výpravy do krajů nedosti známých – kompas a mapy.

Pro výpravy menší netřeba tolika potřeb rezervních; vezměte vždy vše potřebné, zbytečnosti nechte doma.

Arch. K. Vávra, publikace Sport na lyžích, Praha 1909

Svatý Petře na nebi Taký sluníčko a mráz
lyžari Tě velebí ! objednej nám v pravý čas
Nechej sněhu napadat Budeli vše bilo kol,
ať se mážem radovat! provoláme třikrát Skól !

Založení Svazu lyžařů v Království českém roku 1903

O týden později, 28. listopadu, se konala druhá schůze na Dvoračkách, na kterou se však pro obrovské spousty sněhu nedostavili zástupci ČSK Vysoké nad Jizerou.

Jeden z pražských delegátů, Vítězslav Pavloušek, předložil k projednání návrh hlavních bodů stanov, jež připravil ve spolupráci s Janem Bucharem a Josefem Rösslerem-Ořovským. Podle nich hlavním posláním Svazu českých lyžařů bylo:

1. starati se, aby veškeré spolky české (v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a Dolních Rakousích) i jednotlivci pěstující jízdu na lyžích, sáňkách, zimní turistiku a jiné zimní sporty vůbec, stali se jeho členy a působili k dosažení jeho úkolu;
2. státi se zástupcem i reprezentantem všech českých lyžařů vůči veřejnosti a cizině, povoláním k hájení jich zájmů;
3. snažiti se všemi zákonitými prostředky o povznesení lyžařského, sáňkařského a jiných zimních sportů, jakož i zimní turistiky v Království a zemích rakouských;
4. starati se o získání největších výhod členstvu při provozování a pěstění zimní turistiky, slevy na drahách a jiné;
5. získávati zájem nejširší veřejnosti domácí i zahraniční pro zimní turistiku pořádáním přednášek, kursů, závodů lyžařských i sáňkařských a jiné.

Sportovní daň z hlavy Č. O. V.

Svaz lyžařů v Království českém usnesl se na své valné hromadě zavést daň z hlavy každého lyžaře ku vyslání borců na příští Olympiádu. Správní výbor ukládá

*„Hvězda — 7“
„Z. M. O. V.“
„Ale „Ano, př. možná“ - ovšem na tom stojím“.*

vybírání této dobrovolné daně svým sdruženým klubům a spolkům. Daň obnáší čtyři haléře měsíčně (jeden haléř týdně) z každého sportovce. Sdružené kluby a spolky mohou vybírat od jednotlivců buď najednou 48 h roční daň, nebo po 4 hal. měsíčně, anebo od vybírání mohou se vykoupiti příslušným obnosem. Vybrané částky budetež zaslány přímo na účet Českého Olympijského Výboru u Živnostenské banky v Praze s podotknutím, že zasílatel je členem Svazu lyžařů. Koncem roku budiž oznámeno S. L., kolik úhrnem bylo vybráno a odvedeno. Nezištné snahy Č. O. V., kterému vděčíme za dosavadní naše styky a postavení v cizině a jehož účel i cíl jest všem sportovcům společný, zasluhuje plnou měrou podpory českého lyžectva a to tím spíše, že lyžectví bude zahrnuto do programu her Olympijských. Nebude, bohdá, českého lyžce, který by dobrovolně Č. O. Výboru neodvedl sportovní daň z hlavy!

Sekretariát S. L.

Věstník Svazu lyžařů v Království českém,
23. 1. 1913 (Pozn.: První zakladatelská schůzka se konala 21. 11. 1903 v Jablonci nad Jizerou.)

Závodník František Mládek z ČKS

Nálada z Krkonoš, Karel Procházka, kolorovaný diapoziitiv kol. r. 1920

Sníh

Sněhové zpravodajství se jen pozvolna dostávalo na profesionální úroveň.

ČSK Praha sice ve svých Týdenních zprávách ČSK z 1. prosince 1906 sliboval pravidelné telegrafické zprávy o stavu sněhu ve všech důležitých zimních stanicích, ale jak dokládá následující zpráva, dlouho zůstávalo spíše u zbožných přání:

„Sněhová pozorovací stanice na Benecku, zřízená roku 1911 k žádosti a spolupůsobení Svazu c. k. hydrografickým oddělením místodržitelství, byla dle došlých výkazů téhož úřadu vzorně spravována p. lesním B. Kurzem. Uvádíme některé statistické údaje o této stanici. Leží ve výši 789 m nad mořem. První sněžení dne 19. listopadu 1911 utvořilo souvislou sněhovou pokrývkou, která trvala nepřetržitě až do 14. dubna 1912, tedy 102 dny. Sněživých dnů bylo 29 a napadlo úhmem 170 cm nového sněhu; největší výše sněhu byla ve dnech 3.–5. února 62 cm. Hlavní vánice sněhu byly 19. února, 23. února a 27. února až 3. března.

To je ovšem nejlepší důkaz o spolehlivosti sněhových poměrů na Benecku, zvláště uvážíme-li, že táž úřední zpráva prohlašuje minulou zimu za „velmi mírnou“ jak vzhledem k trvání, tak k množství sněhu. Jest s politováním konstatovati, že svazem doporučený pozorovatel v Mísečných boudách zklamal tak, že statistika o tomto místě pro neúplnost nebyla provedena. Kdyby se našel obětavý a inteligentní pozorovatel, bylo by záhodno zříditi stanici v Labské, Mísecké a Dvorské – popřípadě Vosecké boudě a na Černém jezeře.“

Věstník Svazu lyžařů v Království českém, 1912

Terminologická polemika

Josef Aleš-Lyžec o lyžařské terminologii:

Josef Aleš-Lyžec (1862–1927) pocházel z rodu známého malíře Mikoláše Alše, jenž mu také pro jeho knihu *Obrazy horské zimní krásy* namaloval obálku. Byl velmi vzdělaným učitelem, dobře se orientoval v botanice, mineralogii, geologii a filozofii. Kromě průvodce se pokusil vytvořit lyžařské názvosloví. Lyžování označil jako lyžbu, lyžaře jako lyžce, ženský protějšek jako lyžku, výrobce nového prostředku se podobně jako např. bednář či stolař měl jmenovat lyžař. Jeho záměr se však neujal, a tak jedinou připomínkou jeho jistě upřímných snah zůstává dodnes slavný přídomek jeho jména – Lyžec.

*„Ryby loví rybář, krysy lapá krysař,
koše robí košař, síta – síťař,
stoly – (alespoň na Moravě) stolař,
sochy – sochař, bedny – bednář,
truhly – truhlář a truhlaři.*

Ergo: kdo je lyžař a kdo lyžaři?

*– Kdo loví, je lovec, kdo nadhání
honec, běhá – běžec, chodí –
chodec, jezdí – jezdec.*

Ergo: Lyžec lyží!

*Tvrdím, že jediné správné jest:
Lyže – lyžiti, lyžení, lyžec, lyžka
neb lyžák, lyžačka.*

*– Lyžaři jsou pp. Janda
s Bartoněm ve Vysokém, kteří lyže
vyrábějí, a lyžařky jsou paničky
výrobců lyží. Námítky, také
nejazykozpytné, přijímá redakce.*

Josef Aleš Lyžec

Proti Alšově obhajobě nového názvosloví se o týden později ozval polemic-
ký hlas anonymního Lyžaře: S tím od-
vozováním je svízlel. Připustíme-li in-
finitiv ‚lyžiti‘, možno utvořiti stejně
jako lyžec dle běžec, též lyžoun dle
běžeti – běhoun, tahoun, letoun; anebo
lyžák dle pěti – zpěvák, pasák (zpívala-
li jsme: Oj lyžáci, krásné lyže máte...),
anebo snad i dle zpovědník; ... raději
ne. Označení lyžka zní sice velelahod-
ně, pochybuji však, že s ním budou
ctěné naše dámy, vzhledem ke stejno-
zvukému liška, srozuměny. Zdálo by se,
že dle bruslíti – bruslař (a nikoli bruslec)
by bylo správným, již pro přibuzenství
lyží a bruslí, nikoliv lyžec, nýbrž, jak od
let užíváme, lyžař, lyžařka.

Zimní sport, 1908

J. Buchar:

Rohačky či opěrky? Během této zimy
ve sportovních rubrikách mnohých listů
podán byl návrh, aby sáně, doposud po-
nejvíce „vlk“ zvané, byly nadále českým

názvem „opěrky“ jmenovány. Věc došla
souhlasu, ježto název „vlk“ je skuteč-
ně nepěkným překladem i něm. ne-
vhodného pojmenování „Rennwolf“.
Než v posledním čísle Čas. turistů tu-
ristům železno-brodským jde o to, aby
název „opěrky“ přenesen byl i na sáně
v horách ode dávna užívané, jimž vše-
obecně dle skutečné jich podoby zcela
vhodně „rohačky“ se říká. Tento název
jest mezi českým lidem v Krkonoších
od pradávna užívaný a nelze za to
míti, že jest pouhým překladem něm.
„Hörnerschlitten“. Pojmenování „opěrky“
nehodí se pro tento druh saní již proto,
že při jízdě na rohačkách není vůbec
žádného opírání jako na sánkách, jimž
doposud „vlk“ se říkalo. Proto jest na
místě, užívati i na dále starého názvu
„rohačky“, jenž mezi českým pohorským
lidem u nás ode dávna zevšeobecněl.
Usilovati o navrženou změnu názvu toho
může zajisté pouze ten, komu rohačky
samy i tvar jejich jsou věcí neznámou.

Zimní sport, 1908

Společnost při vyjíždce na rohačkách, 1904

Trénink

Sportovní lyžařský trénink na počátku 20. století dlouho neexistoval. Mnozí závodníci lyžovali pouze podle momentálních časových možností či při cestě do zaměstnání. Rovněž o účasti na závodech se rozhodovali nezřídka na poslední chvíli, takže o systematické přípravě nemohlo být řeči.

V Jilemnici se v roce 1912 konaly velké mezinárodní závody.

„Miloje váš přednosta také bílé opojení?“
„Jó, ale kouťovku!“

1.

Neběž, jsi-li hladov, neb krátce po jídle. Nepij nikdy nic ledového.

2.

Nepřeháněj trénink. Cítíš-li se namožen, odpočiň si zúplna.

3.

Cvič systematicky! Běž správně, tj. nohy slabě ohýbej, jsa volně pohyblivý v kříži – nedělej příliš dlouhé kroky a neohýbej příliš v koleně nohu, která jest vpředu.

Na rovině vyvineš značnou rychlost ‚stylem Trissylským‘, tj. běž tři kroky a potom se silně odraz oběma holemi při čtvrtém kroku. Počni běh pomalu a postupně rychlost zvětšuj.

4.

Trénuj většinou za okolností nepříznivějších, než které můžeš čekat při závodu.

5.

Není-li sněhu, trénuj střídavě prostý běh s chůzí.

Základní ponaučení přinesl lyžařům-závodníkům až Věstník Svazu lyžařů v Království českém. Sportovce nabádal, aby svá rozhodnutí účastnit se závodů v běhu na lyžích učinili včas, nejméně 5–6 týdnů předem. Dával jim pokyny, jak dodržovat zdravou životosprávu (spát nejméně 8 hodin při otevřeném okně; ráno cvičit, mýt se do půl těla; jíst lehce stravitelná jídla, málo polévky i těžkých moučných jídel; střežit se alkoholu a tabáku). Při vlastním tréninku měli sportovci dbát těchto vlevo uvedených zásad:

(Bylo nabíledni, že požadavky cvičení a spánku ve větrané místnosti, pravidelný režim či vybraná strava pro prosté závodníky typu Bohumila Hanče či Josefa Krause mohly zůstat pouze v rovině zbožných přání a podstatnou část tréninku musela nahradit dobrá fyzická dispozice a každodenní těžká práce – pozn. autora)

Výroční zpráva Svazu lyžařů v Království českém, rok 1913

Mohutný jelen „šesták“ skolen okovaným skiáckým bodcem

Zvláštní příhoda udála se na samém sklonku měsíce prosince m. r. v bezprostřední blízkosti města Jilemnice.

Objevil se tu vzácný host, statný paroháč „šesták“ (!), jenž puzen krutou zimou a hlavně asi nedostatkem potravy, utekl se do nižších, před zimou lépe chráněných krajů, aby tu našel úlevy před mrazem i před hladem. Rozumí se samo sebou, že objevení se jelena na okolních sněhem zavátých pláních způsobilo nemalé vzrušení. Hned seřadila se lovecká družina, sestávající dílem z pravých a vydatných Nimrodů, hrabčích to harrachovských myslivců,

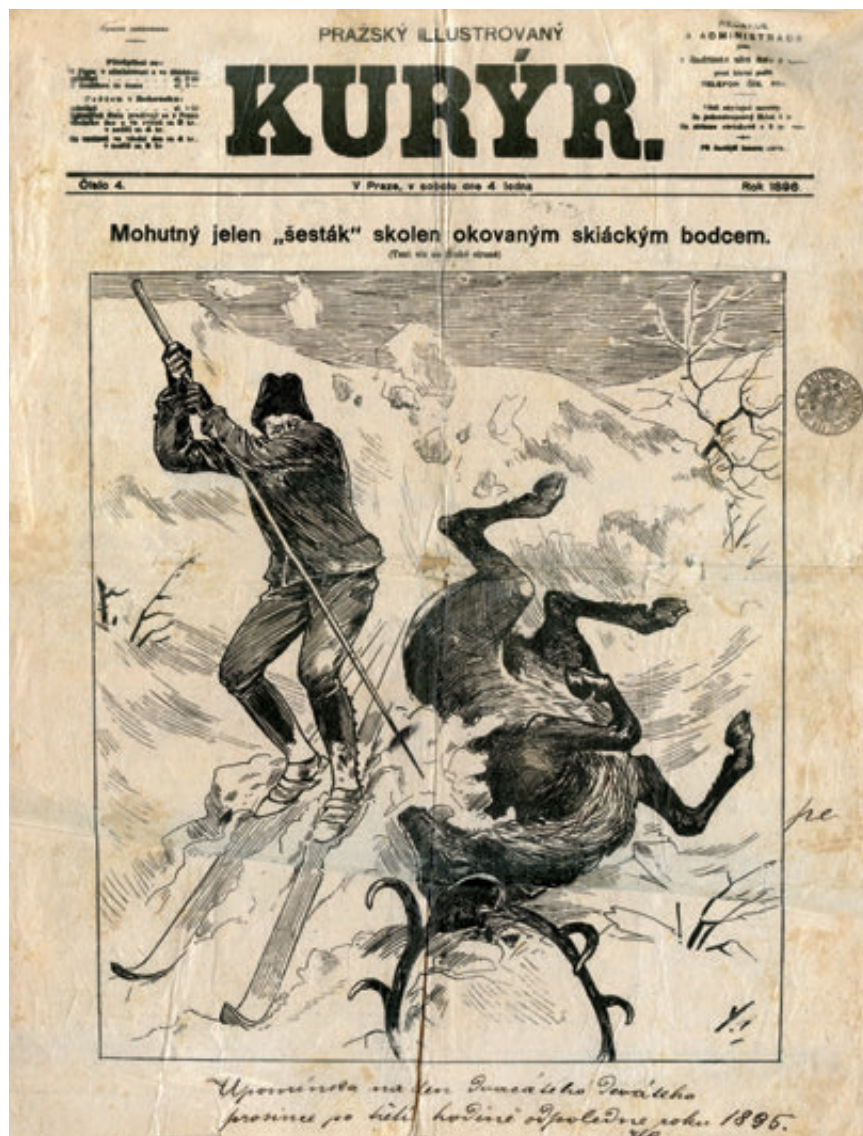
dílem z loveckých amateurní jilemnických. Z nastražené leče Chmelnice jelen šťastně unikl, překročil u myslivny Jizerku a pustil se rychlým během kolem kluziště, jež právě bylo značně navštíveno. I tu způsobil ovšem paroháč mezi bruslaři obého pohlaví nemalou sensaci – jelen nadobro zmaten zástupem volajících diváků, obrátil se týmž směrem zpět, dobíhaje již k samému konci jižní části města. Zde na jelena čekalo osudné setkání. Právě v tuto dobu hnal se na lyžích po nakloněné sněhové pláni náčelník Českého krkonošského spolku „Ski“ pan Hynek Bedrník, jenž s pomocí kovaného skiáckého dlouhého bodce hnal se s velikou rychlostí ku předu, hravě překonávaje všechny překážky, rokle i zasněžené úvozy.

Pan Bedrník sehnal jelena do úvozu, kde mu zasadil bodcem tak silnou a prudkou ránu do lebky, že jelen po další ráně zůstal mrtev ležeti. Jelen byl patrně dlouhým hladověním i zimou

velice zeslaben, neboť jinak by se ani nerovný tento zápas tak šťastně skončený nedal vysvětliti. Sluší k tomu podotknouti, že na jelena nebylo lovců před tím střeleno a že vůbec nebyl poraněn. Rozhodně patří příhoda mezi řídké zjevny lovecké i sportovní. Příšlyt'

tu poprvé lyže se stránky praktické k náležitě platnosti, což zejména v ta-
mější krajině, kde lyže hned při svém
objevení znamenité došly obliby a veli-
kého rozšíření, působí značný rozruch.

Pražský ilustrovaný kurýř, 4. 1. 1896

Bohumil Hanč předvádí v Novém Městě na Moravě jeden z prvků krasojízdy

Mazání lyží

Do vypuknutí první světové války se představy o mazání nevyhranily do jednoznačné podoby. Svědčí o tom následující zpráva a výzva:

„Nejlepší mazání lyží vynalezlo již mnoho výtečných vynálezců. Nejznámější jsou mazadla stearin, skiolin, sverdrupit, skifix, samomaz a jiné, které se nanášejí teprve na túře a z větší části ‚žehlením‘ se upravují a uhlazují. Méně známým je u nás, však tím častěji používá se k těmž účelu zvláště surový smrkový dehet, který nanáší se na lyže nejméně týden před túrou vřelý, aby snáze pronikl do dřeva, a často i spájecí lampou lepším rozestřením se napomáhá. Výhodou této metody jest, že se lyžím ponechá jakási drsnost pro výstup potřebná, ale lepení sněhu odstraní se prý nadobro. V poslední době dány na trh lyže, na nichž jízdna plocha je potažena kovovým nastříkaným tenkým povlakem anebo pevně připevněným gumovým (ebonit?) furnýrem. Co z toho se osvědčí, ukáže budoucnost. Zprávy o získaných zkušenostech budou věstníku vítány.“

Věstník Svazu lyžařů v Království českém, rok 1914

Z referátu o závodech: Ing. B. umístil se skvěle, přes to, že přemazal a téměř celý závod běžel na rukách.

Interiér chaty Svazu lyžařů na Benecku, Josef Vejnar, kolorovaný diapozitiv, kol. r. 1900

Turistický katechismus

Avšak ne vždy chce dobrý náš venkovský lid pochopit, že měšťák či turista není jeho nepřítelem, který by rád těžil z jeho prostoty.

„Ve styku s turistou šíří se venkovánův rozhled, právě tak jako turista obohacuje svůj duševní fond stykem s obyvatelstvem venkova, jeho čistotu řečí a zdravými názory. (...) Venkovan má z důvodů snadno pochopitelných vůči měšťáckému turistovi přirozenou nedůvěru, kterou měšťácký nešika jen sesiluje.

Nejsou-li turistovi zvyky a obyčeje venkovské po chuti, nebud' hned kazatelem lepších mravův a reformátorem a nenamáhej se přesvědčiti domorodce, že jsou na falešné cestě ke svému spasení. (...)

Má tedy turista jistě povinnosti k venkovanu, ale nejen mravní, v osobním styku s venkovany, nýbrž také co se týká šetření jeho půdy, majetku, lesa i rolí. (...)

Bohužel, že dobrých turistů je málo a barbarů mnohem víc.“ Ovšem i někteří venkované se záhy pokoušeli zneužít turistického ruchu a připravili turistům nejednu hořkou chvíli. Například úroveň některých venkovských hospod byla zoufalá. Najdeme o tom řadu dobových svědectví. K tomu náš Jiří Guth poznamenává: „Hostince venkovské – nemíníme hotely – zejména vesnické, nemohou ovšem vynikati přepychem a nikdo by toho od nich nežádal a nežádá. Ale jako každý sebe prostší člověk, i každá hospoda, pokud není krčmou a neomezuje se jenom na nejsprostší druh lidí, požadujíc návštěvu turistů, má vynikati čistotou. Vejdete-li do tak řečených restaurací malých našich

měst, neřku-li do vesnické hospody, najdete často místnost od zimy začouzenou, nevětranou, páchnoucí pivem a i kořalkou a podlahu až běda. Těch podlah zejména. Bývají poplity, poházeny odpadky doutníků, popelem z nich i z dýmek, sirky ohořelé jinam se neházejí než na podlahu, na podlahu házejí se i kosti a nedojedky z jídel čekajícím psům a kočkám, někdy zkrocená kavka nebo jiná zvěř po podlaže se procházející zanechává za sebou stopy dobrého trávení...“

Také národnostní rozdíly dokázaly vztahy zkomplikovat a Guthův katechismus tu moudře radí: „Nezrážej národních citů obyvatelstva a nevyzývej. Toto napomenutí platí především Němcům v naší zemi – ale také Čechům v německých krajích Čech. Přes všechnu jednotnost a nedílňost našeho milého království nesmíme se vzhledem ke druhé národnosti domnívati, že v jeho hranicích máme neztenčené právo jednati, jak se nám zlíbí. Tak jako nám není vhod, když naši krajané němečtí hajlují a roztahují se v končinách ryze českých, tak nenazdarujeme a nehejslovaňme my jim pod okny.“ Žel jednalo se zatím spíše o páně autorovo upřímné přání.

Jiří Guth: Turistický katechismus. Vydal Hejda a Tuček Praha, nedatováno, asi 1909

Ingv. Smith Kielland, kr. norský nadporučík z Kristianie, cvičitel kursu Českého ski-klubu pražského (a Čes. krkon. spolku „Ski“ v Jilemnici) na Benecku v Krkonoších

Český ski-klub pražský požádal prostřednictvím Svazu lyžařů v Království českém Norský svaz lyžecký o vyslání jednoho z jeho nejlepších amateuru-učitelů lyžařství do Krkonoš.

Norský svaz ochotně vyslal pana Smith-Kiellanda, cvičitele norských závodníků a cvičitelů, kteří u nás již v dřívějších letech působili a jej o Krkonoších i Česích dostatečně informovali.

Píše, že zejména Fred Hallén, který v Jilemnici vedl kurs i závodil, a také 50kilometrového závodu se Sněžky se zúčastnil, mu Krkonoše podrobně vylíčil a jako neobyčejně vhodný terrain pro lyžařství označil.

Smith-Kielland jest jeden z vítězů při závodech holmenkollských u Kristianie, byl letos presidentem „Kristiania Skikreds“ (lyžecký okres kristiánský), jehož novým předsedou se právě stal Fred. Wil. Hallén, dopisující člen Čes. ski-klubu, Praha. Smith-Kielland jest Norským svazem výtečně doporučen a jeho vyslání do Čech jest vyznamenáním.

Vedl několik kursů, skáče mistrně o lyžích, jest v trainingu závodním a úplným abstinentem. Zúčastnil se větších lyžeckých turistických a vojenských několikadenních výprav, zejména do norských velehor

jötunheimských. Campoval po vojensku ve stanech i sněhu a velel lyžařským vojenským oddílům.

Mluví norský, francouzsky, anglicky a německy. Ač teprve 24 roky stár, jest již nadporučíkem. Pěstuje několik sportů, zejména šerm, lov, lyžařství atd., a jest členem „Ski-klubu Trym“ v Kristianii. Vítáme sympathického Nora co nejsrdečněji. Český ski-klub pořádá na počest jeho klubový večer dne 22. prosince o 1/2 8. hod.; po večeri asi o 1/2 9. hod. promítání vybraných krkonošských a šumavských diapositivů.

Národní listy, rubrika Zimní sporty, rok 1911

Johan Nielsen Dojmy z mého pobytu v Království českém

*Milí čeští lyžaři! Předem chci
Vám říci: obdivuji Vaši obrovskou
energii a práci pro lyžařství
i veliký zájem, s nímž se tomuto
nádhernému sportu věnujete.*

Vzdor všem obtížím dlouhé cesty z Vašich domovů do Krkonoš, Šumavy a jak se jen ty všechny Vaše krásné krajiny jmenují, vyjíždějí přece každé neděle sta, ba tisíce lyžařů. Nás Nory jímá nad tím úžas i obdiv, neboť u nás nikdy cos podobného se nespatri. Podíváme-li se však přísným kritickým zrakem na Vaše lyžařství, schází nám něco mezi Vašimi lyžaři – jsou to děti – a proč? Děti mají největší čáku státi se nejzdatnějšími lyžaři – a proč? Děti jsou chtivé učení, lehké, pružné a nebojí se žádného nebezpečí při lyžení, velmi zřídka přijdou k vážnějšímu úrazu a jsou o celé hony před námi, neznajíce našich obtíží při povstávání. Ve stáří 20 až 25 let většina zmeškala už nevhodnější dobu pro začátky lyžecké, neboť schopností každým rokem ubývá. Stran vaší výzbroje musím Vám na srdce vložit, abyste opustili své národní krkonošské vázání, a to nejen Vy závodníci, ale Vy všichni ostatní lyžaři. Neboť toto vázání pokulhává daleko za norským Huitfeldtovým vázáním jak nevhodností a tuhostí, tak obtížemi při opravách atd. A ta strašlivá mašinerie – lienfeldské vázání – co jest to pro pravého lyžce? – Nic! Takové vázání – celý systém – je falešné. Jak možno jen používat na lyžích ocelových per, ocelových desek apod.?!

Váš lyžecký terrain obdivuji – jest velmi krásný a velmi vhodný k lyžení – ale zneužívá se ho. Podíváte se asi! A přece je to pravda. Nepostačí dobrému lyžaři, že může ujížděti po Vašich kilometrových cestách bez švihů, obrátů a překonávání různých překážek. Nikoli, pravý lyžec dovede a chce své lyže v rozmanitém terrainu, ať v lese, na louce, v horách a všude vhodně užívat, při jízdě nahoru i dolů silami šetřiti a všechny možné překážky hravě překonávati. A tomu naučí se jen dlouholetým cvikem.

A proto, moji milí lyžaři, opusťte silnice a rohačkové dráhy a jezděte ve volném terrainu. Pak teprve poznáte pravou radost z veselé a povznášející, z lehké a půvabné jízdy na Vašich milých lyžích nádhernou přírodou Vaší krásné domoviny.

**Výroční zpráva Svazu lyžařů 1914, přeložil
V. Pavloušek**

Uložte lyže k věčnému spánku!

Nezahazujte lyži do kouta, aniž byste se malou pozorností neodvděčili za vše, co dobrého vám vaše prkénka v zimě prokázala. Zaslouží si vaši péče. Jistě jste je – zvlášť na posledním výletu – odřeli, poškrábali.

Odstraňte tedy nejdříve různé „otřepaniny“ a „odštěpeniny“ kouskem skla, uhladte pak skelným papírem všechny plochy, napojte je horkou směsí lněného oleje (asi $\frac{2}{3}$) s petrolejem ($\frac{1}{3}$), dokud jen dřevo bude směs vpíjetí. Chcete-li zvlášť se zavděčiti svým věrným průvodcům po sněžných pláních, obnovte lakování horní plochy. Pak namažte dobře řemení nanseninem a posléz „napněte“ lyže, aby se vám přes léto nezbortily a podržely původní prohnutí. Pak je uložte na stojato nebo pověste v suché místnosti nebo v pokoji, ale nikoli u kamen. Též obuv lyžeckou opatřte tak, aby přes léto zkázy nevzala – očistěte ji a dobře namazavše nanseninem uložte do skříně. A vy, blahobytu a pohodlí milovníci – šťastní držitelé „tuleňů“ či „psů“,

vyjmouce stočené „tuleně“ z pytle svého uvrzte je do vody a pak je natáhnouce pečlivě po srsti uhladte a pomalu usušte a pak zavěsíte je na hřeb nechte klidně přes léto odpočívati.

Tak-li své lyžecké „nářadí“ přes léto opatříte, bude vám umožněno použítí téhož hned, jak jen Resler za 5 až 6 měsíců zavolá, že sníh napadl.

Nezapomeňte však, že pytel váš nesmíte ukládat k letnímu spánku! Neboť ten patří i v létě na vaše záda; právě tak jako vy máte choditi i v létě do krajů, kde jste v zimě prožili tolik krásných chvil.

Věstník Svazu lyžařů v Království českém,
16. 4. 1915

Jan Buchar kolem roku 1910

Přednáška Jana Buchara

*Velevážené shromáždění!
Nejednou jsem se již přiznal, že
k horstvu krkonošskému vůbec
a zejména v malebném jeho
předhoří položenému údolí
štěpanickému chovám přemnoho
upřímné náklonnosti...*

Mezi horami, které milou vlast naši ověnčují, jsou Krkonoše svou mohutností, bezprostřední výškou a krásami přírodními nejznamenitějšími.

Krkonoše jsou chladem a sněhem nejbohatším územím v celých Čechách. Severní jejich poloha způsobuje, že průměrná teplota je nižší než teplota míst alpských, stejně vysoko položených. Tu platí pořekadlo: Tři čtvrti léta leží sníh a půl roku panuje zima. Někdy skutečně počíná zima již v září, kdy se dostavují četné a prudké vánice a citelné mrazy. Avšak před sv. Václavem horalé rádi vídají sníh, neboť jim předpovídá pěkný podzim. Byl jsem toho svědkem a užil jsem ku konci podzimku nejednou nejkrásnější pohody. Vlastní zima je skutečně zvláštní. Sníh leží v Krkonoších obyčejně až do května a června, ale i v červenci a v srpnu lehá ještě sníh na dně jam Sněžných, Kotelných a na Studničné hoře. Než podle těchto nepatrných zbytků závějí nikdo si nemůže představit ohromné ty spousty sněhu, který v zimě na Krkonoších lehá. Spojení bývá tu na horách po delší dobu úplně přerušeno. Horalé musí často čekat, až dřevaři svými saněmi prorazí dráhu sněhem. Místy jen kouř z komínů

pocházející prozrazuje, kde jsou příbytky, a zajisté, kdo pobyl u Labské boudy a jinde, viděl, kam až dosahuje vrstva sněhová. Souvislá pole sněhová bývají i tam, kde se v létě prostírají bujné lesy; loni 26. března jsem se o tom přesvědčil. Skály kolem Šeřína jsou totiž vroubeny dosti vysokým lesem, leč toho dne jsem těmi místy jel na sněžnicích (lyžích, pozn. autora) a jel jsem po pláni, neboť po lese nebylo ani památky, což mne velmi překvapilo. A což teprve když nastanou vánice! Jakou měrou vánice zuří, uvedu případ, který se udál před pěti lety. Jela svatba z evangelického kostela v Křižlicích na několika saních; přijeli k nedaleké samotě a malý kousek od ní uvázli ve sněhu, koně nemohli dále, a kdyby nebylo nablízku bývalo těch dvou samot, byla by celá svatba zahynula. Místo svatebního oběda byli rádi, že byli ve stavení, a vzali za vděk prostým chlebem a brambory. O noclehu mnoho vypravovali, neboť spali nejen společně s domácími lidmi, nýbrž i s koni. Bývá velmi nebezpečno odvážit se v zimě za nejisté pohody do Krkonoš. Dva až 2 ½ m vysoké tyče ukazují směr cesty a ty musí se za zimu dvakrát až třikrát navazovat. Z příčin těch musí se lidé na zimu hojně zásobit potravou.

Lyžaři na střeše, foto Josef Vejnar, kolorovaný diapozitiv

Výběr jídel však nebývá valný: i brambor je tu jídlem dosti vzácným, protože se v Krkonoších nedaří. (!) Zato však syrovátka, podmáslí, kyselo a chléb s tvarohem přichází na stůl horalů.

Že pohřbívání mrtvol na hřbitov bývá tu s velikými obtížemi spojeno, ba že je někdy nemožno, rozumí se samo sebou, a mrtvoly musí být zahrabány na několik dní do sněhu. I laviny se v Krkonoších častěji zřítí; tak zejména v roce 1876 zřítíla se do údolí lavina, která strhla s sebou dvě boudy. Před tím již v roce 1866 na

Dvorském lomu pohřbila zřítivší se lavina 8 lidí. Znáмым je příklad poblíž Čerstvé vody a Šeřína, kde 4. února r. 1865 lesnický příručí Berger, konaje pochůzku lesem, byl lavinou zasypán; teprve po úsilovné práci 60 dělníků zdařilo se najít jeho mrtvolu.

K upomínce na tuto nehodu pojmenovali jsme toto místo Bergrovým zátiším. Ve Svatém Petru vypravují o lavině, která se svezla z Kozího hřbetu do Dlouhého dolu. Mnohdy lavina se zřítí do sněžných jam Kotle, Vysokého kola i Studničné a Sněžky. Toto množství sněhu je však

také pro horaly důležitě, bez něho neměli by ani výživy. Jsoutě dřevaři, kteří svážeji dříví do nížin, a kdyby nebylo sněhu, byla by tato práce nemožná. (...)

Ostatně na Krkonoších sněžívá po celý rok – i v parném létě. Druhého června 1832 napadlo na tři lokte sněhu; 23. června zmrzl jistý budař se svými dvěma dětmi; 27.–29. srpna 1785 celý díl Krkonoš byl pokryt sněhem a voda na rybnících zmrzla tak, že nebylo možno ji prorazití kamenem. (...)

Letos na konci května přišel jsem do Kotelní jámy; na dně jámy ležel sníh, pod ním pak byla velká dutina, v níž hučela voda. Čím více voda hučí, tím větší je nebezpečí, aby se turista do dutiny nepropadl. Začasté slychám, že bývá ode mne nerozvázně jednáno, když se tak odvažují do Krkonoš. Avšak naše Krkonoše jsou teprve ve svém zimním rázu skutečnými velehorami.

Zajímavých cest je v horách veliká řada. Cesty tyto zřízeny byly nákladem Jeho Osvícenosti hraběte Harracha,

a to zvlášť zmíniti se musím o cestě z Harrachova k Labskému slapu a do Spindelmühlu. Mnohé cesty zřízeny byly turistickými spolky, a to především německým Riesengebirgsvereinem. Od roku 1880, kdy německý spolek vznikl, učinil Krkonoše co možno dostupnými, což je zajisté nejlepšího uznání hodno. Zvláštního ocenění zasluhuje J. O. hrabě Harrach, čestný člen Klubu českých turistů, jenž první začal pečovat o schůdnost Krkonoš. Náš klub také k tomu přispěl...

Šťastný je, kdo za pohody vystoupí na Žalý, Šeřín, Kotel, Vysoké kolo a Sněžku, neboť to jsou místa, která skýtají nejkrásnější pohled na Krkonoše... Necestuje se z naší strany do Krkonoš tou měrou, jak by mohlo býti; a kdo přijde, neumí vždy voliti trať nejvhodnější...

Krajina naše je chudá majetkem, ale bohatá krásami přírodními, potřebuje reklamy, a cítíme všichni bez rozdílu, kdo stojí nejbliže srdci našemu, komu náležíme...

Výběr z přednášky proslovené na členské schůzi KČT v Praze 23. 11. 1898

Lyžaři v Horní Branné r. 1893, Nejstarší český dochovaný snímek lyžařů.

Vůdci v Krkonoších

Dle vzoru spolků alpských ustanovil i Český Ski klub svoje autorisované vůdce prozatím na Benecku pod Žalým a bude je zjednávatí dále, ukáže-li se toho potřeba. Nyní jsou jimi:

Josef Mejvald, Bohumil Braun, Josef Pochop, vesměs tkalci, na Benecku usedlí a v západních Krkonoších úplně obeznámení, dobří lyžaři i společníci.

Každý z nich obdržel od Č. S. K. Praha vůdcovskou knihu, do níž se mu lyžař neb turista zapisuje, které túry s ním podnikl a byl-li spokojen.

Taxa za doprovod autorisovaných vůdců Č. S. K. z Benecka a zpět nebo naopak:

Pod hrad k Havlíčkovu mlýnu 3 K, do Vítkovic 3 K, do Mrklova 2 K, do Mísečných Bud 4 K, do Labské Boudy 8 K, do Dvoraček 8 K, do Sněžných roklí 10 K, do Harrachova 15 K, do Vrchlabí (nádraží) 5 K, do Hrabačova (nádraží) 5 K, do Jilemnice (nádraží) 6 K, do Spindelmühle 5 K.

Jinak za hodinu vyučování v okolí Benecka K 1.20. Za 1denní túru 12 K, 2denní 20 K, 3denní 26 K, 4denní 30 K včetně stravy a noclehu, které si vůdce musí platiti sám.

Taxy se zvyšují o 25 procent, je-li cesta konána v prudké vánici nebo v noci (5 h. odp. – 5 h. ráno), o 25 procent za nešení ruksaku do 10 kg těžkého.

Taxy za jízdu na rohačkách z Benecka neb s vrchole Žalého (pouze s vrchu!) za 1 osobu: Pod hrad k Havlíčkovu mlýnu 4 K, do Vítkovic 3 K, do Mrklova 3 K, do Vrchlabí (nádraží) 6 K, do Hrabačova (nádraží) 6 K, do Spindelmühle 7 K.

Taxy povozníků z Jilemnice (objednávají se u hoteliera p. J. Cihelky nebo p. J. Zelinky a platí se z Martinic neb z Jilemnice pro jednu cestu): Martinice – Jilemnice 80 hal. za osobu, Martinice (Jilemnice) – Mrklov neb Havlíčkův mlýn 6 K, Martinice (Jilemnice) – Benecko 10 K, Martinice (Jilemnice) – Vítkovice neb Hutě 10 K, Martinice (Jilemnice) – Spindelmühle 12 K, Martinice (Jilemnice) – Rezek 10 K, Martinice (Jilemnice) – Rokytnice 12 K, Martinice (Jilemnice) – Nový Svět neb Harrachov 12 K.

Národní listy, rubrika Zimní sporty, rok 1909

V létě na Krkonoších.

Paní A.: »Prosím Vás, paní vrchní nadkontrolorová, nač jsou tu vlastně ty tyče?«

Paní B.: »To snad asi, paní nadučetní, když v zimě ti lyžaři si zlomí ty svoje hole, aby si hned mohli vzít jinou —.«

Dr. O. Br.

Časopis Zimní sport o výkonnosti českoněmeckých lyžařů: Naši Němci

Zářijové číslo populární německé revue DER WINTER přináší m. j. článek o pozoruhodných úspěších německých lyžců z ČSR, které tyto, zejména krkonošské jezdce, postavily rázem v čelo německého lyžeckého sportu vůbec.

Znamenitou řadu úspěchů zahájili na domácích závodech v Janských Lázních r. 1921, kde obsadili první místa podavše vesměs výkony takového rázu, že lyžec-ký výbor sdružení „Hauptverband deutscher Wintersportvereine“ v ČSR, oprávněně mohl rozhodnouti obeslati svými závodníky i soutěže zahraniční. (...) Jak ze stručného přehledu vidno, vyšlinuli se naši němečtí krajané vytrvalostí a vzácným úsilím mezi nejlepší závodníky kontinentu; že se přitom nelekali finančních obětí a že jim nescházelo smyslu pro význam soustavné účasti

na podnicích v zahraničí, sluší jim jen ku cti a bylo zajisté v řadě neposlední příčinou úspěchů, které se dostavily. Že by za daného stavu a nádherné kondice německých lyžců z Čech bylo utkání našich nejlepších s jejich nejlepšími co nejzajímavější, netřeba dovozovat. Faktem je, že by vzájemné zápolení přineslo trvalý užitek stranám oběma; faktem je též, že není žádné závady, proč by k takovému utkání nemohlo dojíti. Dočkáme se tedy?

R.

Zimní sport, listopad, ročník II, č. 1, 1922

Děti na startu závodu, Jilemnice, rok 1921

ing. Vítězslav Pavloušek roku 1927

Pražský průmyslník Josef Rössler Ořovský

Ing. Vítězslav Pavloušek: Po první na ski

*Nedávno – řekl bych – a přec už
čtvrt století tomu a snad i o rok
více – šel jsem s Resslerem-
Ořovským*

(Měl bych psáti Resslerem s řeckými písmenami ε, jak se tehdy ve svém sportovním pseudonymu psával. Píši též „ski“ a nikoli lyže, abych zachoval tehdejší způsob mluvy) z výborové schůze I. Č. L. T. K.

Půlnoc ještě nebyla a před ní jsme domů ze schůzí nechodili. Zapadli

jsme do Akademické kavárny, abychom si trochu pokřáпали. Mívali jsme už obvyklý denní – vlastně noční pořad svého jednání. Nejdříve řádnou kritiku schůze, z níž jsme přišli, a pak už vytáhl Ressler nějakou důležitou zkušenost z lawn-tennisu či plachtění, a čím více se blížila zima, tím častěji a vždy tajemně hovořival o kráse zimních hor a o jízdě na ski.

Rád, velmi rád přede mnou o zimě na horách vypravoval – vždyť nemohl jsem mu odporovat, a pak chtěl mne získat sportu na ski. Také tentokrát probrali jsme náš obvyklý pořad „křápání“, a začínaje poslední bod jednání – vyhledal Ressler-Ořovský v přeplněné aktovce korespondenční lístek Bucharův a svažtiv důležitě čelo, začal:

„Zítra večer tedy jedeme na hora. A vy, inženýre, musíte s námi“.

„Kdo? Já – ?“

„Ano, vy. Slíbil též Jára Just a snad i Perunovský. Vyzval jsem i Buchara. Dr. Prácheňský s Dr. Mandlem pojedou už v poledne. Dnes mi píše Buchar, že v Jilemnici už se jezdí a na horách že je sněhu na metry.“

„A kde vezmu ski, šaty, boty a to ostatní? Vždyť nic nemám a ani nevím, co na sebe?“

Copak nemáte doma staré zimní šaty a pořádné boty, do kterých můžete obouti dvoje punčochy?“

„Inu, staré šaty bych měl, ale jsou spíše jen podzimní; jako student nosil jsem v létě, v zimě tytéž.“

„Podzimní jako zimní – to je jedno. A což boty?“

„Boty – to mám dobré – shrnovačky po tatínkovi, pravé juchtovice, prostorné, jen trochu krátké v prstech, palec v nich trochu cítím. Chodívám v nich na měření.“

„Ne, to ne – jak jsou krátké, to je nechte doma. A jiných nemáte?“

„Tyhle, co mám na sobě, jsou skoro nové, pohodlné, dobré, ruční práce, ale spíše pro město než do bláta.“

„Ukažte, inženýre!“

A už octla se moje bota v rukou Resslera-Ořovského. Mačkal ji, hledal palec a pak trochu se zamysliv, pustil mou nohu a rozvázně pronesl do oblaku dýmu z nezbytné lulky:

Zimní nálada

Josef Rössler Ořovský na závodech v Dolních Štěpánicích roku 1897 (v bílém svetru s číslem 6)

„Mrzne tam, inženýre, v těch pojedete.“ Tenkrát jsem ještě nechápal logické souvislosti těchto dvou vět a teprve v hotelu Sněžných roklí jsem pochopil, že, kdyby bylo v Jilemnici tálo, na horách byly by mi nohy umrzly. Také jsem nevěděl, že v tu chvíli padla na hlavu mou zaklínací formule mocnější než hrozné slovo „tauglich“ u assentu. Od té doby propadl jsem lyžím bez slihtování až do těch časů.

Jako při assentu po ortelu „tauglich“ nezbývalo nic, než „Maul halten und weiter dienen“, tak jsem už dále neodporoval a beze všeho slíbil, že si zítra v poledne koupím sweater k přetahování přes hlavu s vysokým límcem, který se může vytáhnouti až na bradu a uši, a pak vlíněnou čepici. Baťoch, staré dvoje rukavice a troje či čtyři ponožky měl jsem ve své výbavě novopečeného úředníka. Několik buřtů, kus chleba, čokolády

a do každé kapsy po svazečku cukrřpagaťu – to byly poslední rozkazy mého vůdce a svůdce.

A když jsme se už rozcházeři, odhodlal jsem se k otázce: „A jak to bude se ski?“

„Ty až tam! Skál, inženýre!“ a už běžel k domovu.

Cestou do Karlína srovnával jsem si vše znovu v hlavě. Té noci spal jsem velmi neklidně. Ve snu lezl jsem komínem z úplně zaváté horské chaty, zapadal jsem do závějí až po uši, bloudil jsem polárními krajinami a dokonával jsem v propasti, stržen jsa prachovou lavinou. Co jsem kdy o sněhu četl a slyšel, to ve snu jsem prožíval.

Ráno ještě před kanceláří šel jsem nakupovat a v polední přestávce jsem doplnil nákup všeho, co mi Ressler nařídil.

Ani na cukršpagát jsem nezapomněl.

Večer v 6 hodin setkali jsme se ve dvo-
raně severozápadní dráhy. Nebyli
bychom se ani poznali, ale nebylo času
na výklady, sotva jsme si opatřili jízden-
ky a skočili do vlaku, už vlak jel.

Při vstupu do vagonu a při ukládání
zavazadel spatřil jsem po prvé zblíz-
ka ski. Byly jistě přes 3 metry dlouhé,
úzké, vpředu i vzadu mírně vzhůru za-
hnuté, s vázáním dlouhého řemenu,
bez jakékoli součásti železné. Dnes by
se jim odborně řeklo „finské s langrie-
menbindingem“. Hole měl dvě krátké,
ale dnes se již nepamatuji, byly-li oko-
vány Resslerovou pozdější specialitou
„dlátkem“ místo bodcem. Na nohou měl
Ressler „pjäxy“, totiž boty laponské,
z Norska objednané, se známým švem
na vrchu chodidla a zobákem k zachy-
cení na náprstní řemen. Na rozdíl od
nynějších pjäxů byly celé boty úplně
měkké – jako bačkory – s měkkou
podrážkou, s měkkou špičkou, ale z vý-
borné kůže, takže byly naprosto vodo-
těsné. Jinak byl Ressler ustrojen velmi
účelně pro jízdu na ski, ale potkat ho
bez ski, každý by mu krejcar daroval.

Jak jsem sám vyhlížel, neměl bych k své
skijácké hanbě ani napsati.

Ještě jsme neuložili zavazadla a už
Ressler začal kázat: „Proboha vás
prosím, inženýre, kdopak vám řekl,
abyste si do hor na ski vzal zimník
a tvrdý klobouk! Upečete se a uši vám
zmrznou!“

Následoval dlouhý výklad, že jdu z kan-
celáře, ale že pod zimníkem a v ruksa-
ku mám všechno, jak nakázal, že zimník
a klobouk nechám někde v hospodě
nebo na dráze. Uklidnil se, když jsem
mu ukázal krásnou, bílou soupravu,

čepici se sweatrem černými pruhy lemo-
vaným. Rovněž moje šaty uznal Ressler
za vhodné – snad, že byly ještě odřeněj-
ší než jeho.

Cesta vlakem rychle utíkala při vypra-
vování Resslerově, který dovedl baviti,
když jel na hora. V kraji nebylo památ-
ky po sněhu a už jsem přestal věřit, že
na horách je sních. Ressler jen mne utě-
šoval: „Bude-li za tunelem jen trošič-
ku sněhu, bude ho na horách na metry.“
A vskutku za tunelem byl poprašek
a v horách hnedle metr.

Bila právě půlnoc, když jsme z uličky
vroubené starými dřevěnými chalu-
pami s podloubím vcházeli na zasně-
žené náměstí v Jilemnici. V Modré
hvězdě u Zelinky bylo slavné vítání,
vždyť byla sobota a den pravidelné-
ho „zasedání“. Buchar, Bedrník, dr.
Vejnár byli tu a mnozí jiní, čekající na
Resslera. Dlouho musel čekatí úsluž-
ný pan Zelinka, mačkaje hostinskou če-
pičku – však ani dnes bez ní ho neuvidi-
te – než jsme si mohli objednatí večeři.
„Zasedání“ pak pokračovalo a bylo prý
velmi důležité a dlouhé. Já však, nezná-
mý nováček, brzo šel spat.

Jako voják před bitvou nespál jsem
dlouho, a proto už před východem
slunce byl jsem s Resslererem u staré-
ho Lorence ze Spodní ulice, prvního
z krkonošských výrobců ski – prvního
podle pořadí, ale též prvního podle ja-
kosti materiálu a práce. Dodělával právě
rakev na rychlo objednanou, a prohléd-
nův si nás pátravým pohledem přes
brýle, uvítal vážně Resslera jako staré-
ho známého. Uvedl nás dozadu do skla-
diště k zásobě ski – na tehdejší dobu
veliké – asi desítky párů.

Výběr byl snadný a za 11 zlatých stal
jsem se hrdým majitelem krásných

dřev s rákosovým vázáním a mohutné, asi 2 m dlouhé hole, okované bodcem s plechovým talířkem. Moje první ski – tak se tehdy všeobecně říkávalo a slova „lyže“ užívali jen písmáči lyžečtí – byly jenom 2,50 m dlouhé, z javoru, se silným řemenem pro špičku boty, podloženým plstí a prostrčeným napříč otvorem ve středu lyže. Asi 10 cm před řemenem byla svorka pro upevnění obou konců rákosu, který procházel okem na špičkovém řemeni a okolo boty. Rákosová objímka boty měla bránit sklouzávání nohy dozadu a připevňovala se nártním řemenem nebo malým řemínkem přišitým na patě boty. Byl to ideál „měkkého vázání“, které při pádu vylučovalo lomeniny a luxace, ale které vyžadovalo většího umění jezdeckého i většího vynaložení sil než vázání „tuhé“ se železnými svorkami – dnes všeobecně užívané.

Měl jsem tedy svoje ski – vlastně dvě dřeva, a s holí docela tři ukrutánská dřeva, s nimiž nevěděl jsem si rady ani při nošení – natož při jízdě. Konečně s pomocí Lorence a Resslerera vynesl jsem toto dříví bez úrazu sobě nebo skleněným dveřím způsobeného z krámu a pak i na silnici k Hrabačovu za dráhu. Ale, co s tím při jízdě – měl jsem zvědětí hned.

Na silnici, kde byl ujetý a utlapaný sníh s mírným popraškem – připnul mi Ressler ski, připomenul mi své teoretické výklady o jízdě na ski, které celou cestu po železnici do mne vtloukal, a jsa přesvědčen o mé chápavosti, teď jen dodal: „Tak teď ku předu, dlouhý telemarský krok, měkká kolena, neodrážet se zadní nohou a – u křižovatky na Křižlici na mne počkejte. Musím ještě navštívit pana lékárníka.“

A než jsem se odvážil prvního kroku na ski – už byl za rohem. Co teď! Nezbylo, než pokusiti se vlastní silou a rozumem o první kroky na ski. Připadal jsem si jako kluk, kterého hodil táta do vody, aby se sám naučil plavat. Buď se naučím, nebo se utopím.

A neutopil jsem se – podle předpisu učinil jsem výpad vpřed a proti předpisu, křečovitě opíral jsem se o hůl – nu a šlo to. Jaksi divně s těmi dřevy na nohou, ale přece. Vždyť znáte silnici do Hrabačova za přejezdem dráhy. Jedna rovinka –

Po rovince to šlo – vlastně tenkrát jsem si říkal „jelo se“ – dobře. Na této rovince, sotva 300 metrů dlouhé, získal jsem sebevědomí a přesvědčení, že to vlastně není žádné umění. Ale poněmhloučku silnice se svažovala a už jsem nedělal telemarských kroků, ale jel po hladce ušlapaném chodníčku, zápase ukrutně o rovnováhu. Snad bych těch pět či šest metrů nejmírnějšího spádu byl překonal, kdyby se nebyla vynořila na cestě – bába. Šla skloněna proti mně, a náhle mne spatřivši, zděšeně vykřikla a zůstala státi jako solný sloup uprostřed cesty. Moje divoká gesta holí a rohatá dřeva na nohou mohla jí vnuknout myšlenku, že si už čert pro ni jde. Zapomněl jsem na všechny dobré rady přítele o brzdění a vyhýbání, a díky své duchapřítomnosti nebo vyčnivajícímu šterku, složil jsem se s hrozným třeskem dřev k nohám babky.

Ta uskočila, pokřičovala se, odplivla a, utíkajíc ode mne, řečnila cosi o bohaprázdných lidech, kteří místo do kostela nohy jdou si lámat... Snad viděla „skijáka“ po prvé –

Ohledal jsem se, stěžl vstal, oprášil se a radoval, že se mi kromě vražení

Nálada z Krkonoš, Karel Procházka, kolorovaný diapositiv kol. r. 1910

zrádného kaménku do měkké části těla nic nestalo. – Pak jsem vyčkal okamžik, až zbývající svah cesty byl prost nebezpečí – lidí – a bez nehody jel jsem dál až k odbočce silnice na Křižlici.

Zde jsem spatřil poprvé v životě, jak se jezdí na ski.

Jak víchř přihnul se ke mně na ski statný muž s úžasně nacpaným obrovským rukavakem. Byl to dr. Mandl. Pozdravil ski-jáckým „skól!“ a ptal se na doktora Prácheňského, který jel napřed na Rezek. Neviděl jsem ho a nemohl poradit. V tom spatřil dr. Mandl na stráni vedle silnice stopu a zvolal: „To jest jeho stopa, má dvě hole! Skól!“ – a už stoupal rychle po stráni mocnými kroky, shrben, jakoby šel stejně po ruce jako po nohou. Zdál se

mi obrem z pohádky, zosobněnou energií a trvalým vzorem pro výstupy, kterými mi nikdy z paměti nevymizel a který jsem nemohl dosáhnouti, zvláště brzy potom, když Ressler přijel a já v těžké stopě pokoušel jsem se o prvý výstup na lyžích. Nepomáhaly rady, nepomáhalo vynaložení všech sil, nepomohlo svléknutí sweateru – brzo uštván vzdal jsem se pokusů dělati tak obrovské kroky jako můj předchůdce.

Pěkně pomaloučku, opatrně, krok za krůčkem – ale vytrvale jsem stoupal, až jsem našel své – začátečnické tempo. Ressler občas mne předběhl, vylezl na stráň a zatím, co jsem oddychoval, ukazoval mi, jak se na ski sjíždí, brzdí, obrací. K pokusům ve sjezdu mne však nesvedl. Vážil jsem si příliš výšky získané těžkým pro mne výstupem.

Sněžka - lyžaři na střeše České boudy, Karel, Procházka, kolorovaný diapozitiv, kol. r. 1920

Při výstupu – nikoli příliš zřídka – ujela mi lyže nebo špatně jsem stoupl a přirozeně svalil se do sněhu. Neúnavný můj učitel ihned použil pádů k praktickému vysvětlování teorie o vstávání.

V Křížlici jsme ani nezastavili. Ressler, ukázav mi cestu, poslal mne opět napřed, aby mezitím navštívil kterého-si známého horala. Měl všude známé a v Krkonoších znal jistě všechny hajné, lesní, hospodské a drogisty.

Na Křížlici sněhu přibývalo. Bylo mrazivo, stromy bez jíní a obloha zatažena. Jemná mlha nedovolovala větší rozhled.

Až do Rezku nebylo zvláštních příhod. Zde lesní Škodava ve své útulné myslivně, přemnohými parohy

zdobené, pohostil nás mlékem a chlebem.

S novými silami zdolal jsem prudký výstup za Rezkem a nastal prvý můj opravdový sjezd – mírný, řekl bych dnes – po exkursní cestě. Snad by mně byl vymizel z paměti, neboť v prachovém sněhu sjíždělo se mi krásně a jistěji než po hrbolatém, utlapaném chodníku. Už jsem začal chutnat povznášející radost sjezdu, když najednou na cestě zjevilo se černé místo. To dřevorubec, dobýváje pařez, roztrousil po cestě kamení a prsť. Ressler při samém kraji našel trochu sněhu a projel bez zastávky. Ale já – neznae ani brzdit, ani se vyhnouti, letěl jsem uprostřed cesty přes černé místo a hned potom ležel jsem nosem v čerstvém sněhu se špičkami lyží zaraženými

do prsou pod klíčovými kostmi. Děkoval jsem bohu, že starý Lorenc špičky krásně zakulatil, a poznal jsem, že nemají tak strměti k nebi. Ale vstát jsem nemohl, leč jen s pomocí přítele, který vylovil mi hůl kamsi daleko do roští zalétnuvší.

Jeli jsme dál. Já těžce a velmi unaven. Ale Dvoračky nebyly daleko a sjezdu k nim už nebylo – toho bych se byl bál.

Do Dvoraček přišli jsme pozdě po poledni a starý Johann Kohl sháněl, aby nám náš oběd nějak doplnil. Bývalo to tehdy jen mléko, praženka, káva, čaj nebo nejvyšší chaudeau – jiného pro sebe nevařili a hostů tehdy nebylo. Brambory a mouku museli šetřit pro sebe, poněvadž za nečasu po týdny a měsíce nevycházeli z boudy. Málokterý budař měl tehdy ski.

Krásně se to sedělo za pecí v kuchyni úslužného Kohla. Mezitím změnilo se venku úplně počasí. Mlhy zmizely a nízké sluníčko začalo zlatit prchající mraky. To nás přimělo, že jsme zase vyrazili na další cestu.

Vystoupiv z chaty, ustrnul jsem v nadšení nad úchvatnou krásou panoramatu, které dříve mlha nám skrývala. Hřbet od Žalého po Krakonoš v plné své krásě, hřbety Kozí a Schwarzenberské zpola ukryty ve zlatitých oblacích, mohutný Kokrháč a jeho rokle v růžové záři a kobaltových stínech a Hory Jizerské a Ještědské ponořeny v stříbřitou mlhu oslňujícího slunce! Tu krásu líčit, jak marné počínání, a tím zbytečnější, že snad každý český lyžec již ji viděl a nevyhladitelně v myslí své nosí.

Z lyžařských výletů, foto Josef Vejnar, kol. r. 1897, kolorovaný diapozitiv, kol. r. 1897

Lyžaři u Erlebachovy boudy kolem roku 1912

V té kráse stále se měnící – stoupali jsme po strmém srázu Lysé hory a Kokrháče. Jenom té kráse vděčím, že jsem zapomněl na únavu a dostal se až do sedla pod Kokrháčem. Zde už zastihla nás plná noc, mrazivá, tichá, prosvícená světlem hvězd. Noc krásná s tolika půvaby pro svěžího turistu, po velkém a vzrušujícím dojmu scenerie zapadajícího slunce, působila na mne, tělesně i duševně znaveného, hrozně. Sotva jsem se vlekl po rovince u Kokrháče. Ani mírný sjezd směrem k Labskému prameni mne nepovzbudil. Přítelovo pobádání přijímal jsem nevrle.

Náhle cosi krátce zahvizdlo a Ressler přede mnou se zastavil. Nic se ani nehulo, jen strnulé skupiny krákvíči (kleče, pozn. autora) sněhem a jíním obaleného, osvětlené matným světlem hvězd, stály v malebném nepořádku kolem nás.

Jedeme dál a opět hvízd, nyní delší, a bílé krákvíči se tu a tam pomalu zvedlo a pohybovalo se podél vytyčení nám vstříc. A už Ressler s někým se pozdravuje a pak okolo nás defiluje karavana – podlouháků oděných v bílé košile. Poznali v nás neškodné skijáky. Kdyby se nebyli zvedli, byli bychom okolo nich projeli, netušíce blízkost lidského tvora – dokonalé sněhové mimiky.

Pomalou měřili jsme tyč za tyčí. Pláň Labské louky zdála se mi nekonečnou. Mrzlo a mráz pronikal mojí městskou obuví a ve vlhkých punčochách mne pořádně záblo. Byl jsem již unaven tak, že, spatřiv boudu u Labského pramene, prosil jsem svého vůdce, abychom vlezli dovnitř a trochu si odpočinuli. Ten ovšem nepovolil a jen sliboval, že za

čtvrt hodinky budeme v hotelu Sněžných roklí, zde že bychom zmrzli.

Jel jsem – vlastně vlekl se dál, stále pomaleji, zvláště když nastal výstup k Violíku. Každých dvacet kroků jsem se zastavil, ale bylo ještě hůře, když dostali jsme se na odvádě místo – na led. Konečně dostihli jsme Violíku. Skrčení za skalou, našli jsme místo k odpočinku a chráněné před větrem, zde na hřbetu zvláště citelným. Odpočinek mi nepomohl. Spíše bylo hůře. Nohy byly ztuhlé a síly u konce. Na ledu nemohl jsem vpřed. Ressler pomáhal mi hůlkami, aby mi lyže neuklouzávaly, a dotáhl mne k nejbližšímu skalisku.

Shodil ruksak, poručil mi, abych odepnul lyže, a mezitím našel a otevřel láhev s nápisem: ΑΧΑΙΑ ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ a dal mi napítí. Panečku, to víno hřálo a bylo síla sama. Ressler, zavdav si rovněž, dal láhev do kapsy a hodil si mé ski na ramena a vyrazili jsme z úkrytu. Nyní stoupal jsem lépe, ale než jsme došli cíle, musel mi přítel ještě jednou podatí láhev na posilněnou. Když jsem po chvíli opět žádal o doušek – věřte mi, že jenom z důvodu únavy a nikoli z labužnictví – odkázal mne Ressler až tam k té třetí telegrafní tyči.

U té třetí tyče – možná, že to protáhl na pátou nebo šestou – spatřil jsem najednou obrovskou věž a mohutné stavební vnořit se ze tmy. Až jsem se lekl. Byli jsme u hotelu Sněžných roklí –

Maurodafné jsem už nedostal. Čtverák Ressler pamatoval na zadní kolečka, a proto když, rozvaluje se v plném pohodlí na pohovce v kuchyni hotelu, požádal jsem ho o doušek, nedostal jsem už ničeho. Za to zimní hlídač boudy – starý Vincenc Adolf, opatřiv nejdříve mé ztýrané nohy teplými papučkami, vyhověl

i mé touze po pořádném doušku. Nebylo to řecké, ale pravé rýnské víno, které vzkřísilo mne ze skleslosti a únavy. Tehdy bývalo nejlepší rýnské víno v boudě u Sněžných roklí lacinější než obyčejné víno v Praze.

Na jídlo jsem ani nepomyslel a jen jsem pil – víno, vodu, čaj. Ressler bavil se s Adolfem, kterému byla v zimě každá návštěva vzácnou, poněvadž byla velmi řídkou. Mezitím, co se oba hlučně bavili, usnul jsem na pohovce únavou. Když pak mne probudili, nechtělo se mi z teplocuké kuchyně do našeho studeného pokoje a studeně vlhkých peřin.

Myslím, že nespál jsem příliš, ale když za prvního šera Ressler poručil vstávat, vyskočil jsem ochotně, navlékl papuče a kabátek a spěchal do teplé kuchyně. Oblékati jsme se nemuseli – spali jsme oblečení, a mýti se – ledem, který byl v umyvadle, pokládali jsme za zbytečný luxus.

Snídaně chutnala mi, jak se patří – vždyť jsem doháněl včerejší večeři – a ruksaku důkladně jsem ulehčil. Byl jsem opět svěží, jen nohy byl trochu ztuhlé a mnohý sval při doteku zabolet.

První potíž toho dne vyskytla se při obouvání bot. Rychlým sušením nad kamny scvrkly se boty včera skrz naskrz promočené a všechny pokusy vniknouti do nich nohou, dvojí punčochou chráněnou, byly marné. Nakonec byl jsem rád, že jsem je obul, použiv nejtenčí ponožky a těše se nadějí, že se při pochodu bota přece jen trochu rozšlápne. Inu, rozšlápala se, ale... O tom později.

Na boty i nohy zcela jsem zapomněl, jakmile jsme učinili několik kroků od boudy. Sluníčko právě vyhouplo se nad obzor a úchvatné panorama Labské

louky a okolních horských hřbetů stálo před námi. Mám líčiti všechnu tu krásu zimních plání, kterou jste tolikrát spatřili a která znovu a opět vás nadchla k superlativům obdivu? Anebo mám líčiti velebný dojem pohledu do zlednělých Sněžných roklí, které hned poté přítel mi ukázal? Vy všichni, kdož jen jedinkrát spatřili jste tyto nevýslovné krásy ve vhodném osvětlení, nosíte je stále ve své duši a vidíte je lépe, než lze vylíčiti.

Byli jsme u vrcholu zimních krás i na nejvyšším vrcholu své pouti. Měli jsme před sebou sjezd přes 1000 metrů, nepočítaje různé vrcholky, které mi Ressler označoval jako etapy naší dnešní pouti. Tisíc metrů sjezdu po lyžích! Rozkoš zkušenému – hrůza začátečníku! Nestydím se přiznati, že po včerejších dvou zkušenostech při sjezdech sotva 10 metrů – měl jsem z toho strach. Tisíc metrů!

Přítel, tuše moji úzkost, věnoval se mi nyní úplně – ukazoval, vysvětloval, opravoval, povzbuzoval a také naučil mne základům sjezdů na lyžích. Terén, osvětlení, sníh byly ideální, a proto u Labské studánky už jsem se spouštěl vlastní stopou a odvažoval se prudších sjezdů. Před Labskou boudou byl jsem si už jist, že to dovedu...

Jest to skutečně a protivně podivuhodné pravidlo, že vás postihne nehoda právě, když jste si jisti, že se vám nic nemůže státi. Proto osud chtěl, abych své sebevědomí skjácké trochu opravil a u samé boudy skončil divokým pádem před samým oknem kuchyně.

Do boudy jsme se nedostali, poněvadž naše bušení nahluchlý hlídač Donth neslyšel, jsa snad zaměstnán v odlehlější části boudy nebo nahoře ve dřevníku. Ostatně nepotřebovali jsme odpočinku,

a proto jeli jsme dále – na štěstí do kopce na Harrachovy skály a Krakonoš. Výstup byl hodně pomalý, ale krásný pohled do Labského dolu a na mraky, tekoucí od Sněžky do Labských dolů, zaujal nás tak, že na únavu jsem ani nevzpomínal. Jen boty stále ještě mne tlačily.

S Krakonoše byla jen vyhlídka na Labskou louku, tu a tam zastíněnou vystupujícími mraky. Za to na jihu všecken rozhled zahalen byl mraky. Vítr byl vlhký a stále se zesiloval. Proto Ressler pobízel k rychlejšímu postupu, obávaje se vichřice, která v dáli ještě rvala vrcholky zvedajících se mraků.

Jeli jsme po hřbetu Krakonoše, poněvadž tehdy zde nebylo nijakého vytyčení. Na Zlaté návrší dojeli jsme za prudkého vichru, a sotva jsme našli průsek k Mísečkám vedoucí, zahálila nás hustá, mrazivá mlha.

Sjezd průsekem byl strašný. Pád za pádem. Jak jsem se dostal k boudě – nevím! Snad zázrakem.

U Rennera, který jest jediným z budařů tehdejší doby stále na témž místě, zase jsem se vzpamatoval. Mermomocí chtěl jsem si zouti boty. Cítil jsem na různých místech odřeniny a puchýře. Chtěl jsem i nohu namazati a vyměnit úplně promočené ponožky. Ressler však nedovolil, že prý bych se pak neobul. Směl jsem si jen ohřát boty na nohou blízko u kamen. Teplo působilo blahodárně, a když jsme po obědě a dvouhodinovém odpočinku opouštěli Mísečky, věřil jsem, že to zase půjde – Svaly mne sice bolely, ale únava z častých pádů, nebo lépe z těžkého vstávání, zmizela.

V mlze, někdy i v dešti postupovali jsme pomalu přes Mechovinec, Václavské náměstí, Černou skálu,

Lyžař si rád zapózoval před fotoaparátem, aby se mohl pochlubit přátelům

Snímek jednoho z mnoha výletů zachycuje oblečení na přelomu 19. a 20. století

Šeřín a Zadní Žalý. Snad nevlídné počasí, snad únava, snad obvyklost pádů způsobily, že na tuto část cesty není vzpomínek v mé mysli.

Výstup ze sedla Žalého na Přední Žalý vyvolal u mne otevřenou vzpouru. Více než výstupu bál jsem se opět-ného sjezdu, a to v úplné tmě, která nás tu zastihla. Kdybych byl tenkrát věděl, že Ressler vleče mne na tu nebetyčnou horu jen proto, abychom se zapsali do knihy – nic by nebylo pomohlo, že mi nesl ruksak, že se zadušoval, že je to rozhodně poslední kopeček, sotva 20 metrů vysoký, ba snad by nebyly pomohly ony doušky „Maurodafné“, kterými mne každých 20 metrů výšky častoval. Byl jsem úplně hotov.

A přece mne tam vytáhl. Vypil jsem asi litr mléka, a co hlavního, zapsali jsme se do knihy. Pak jsem v sedě usnul. Ressler si pokřápal s hajným Václavů, tehdejším hlídačem staré, prostorné restaurace. Pak mne probudili a jeli jsme nocí dolů. Jak – opět nevím! Už mi bylo všechno jedno...

Vím jen, že po krátkém odpočinku u Bubeníka vytáhl mne Ressler opět na ski a po několika krocích rozloučil se, řka: Jedte po této silnici do Jilemnice. Na křižovatce se zeptejte. Všude jsou lidé. Musím se zastavit u Buchara. Na shledanou v Modré hvězdě!“ A zmizel ve tmě.

Jel jsem sám na ski – dokud silnice měla prudší svah. Ale na mírném sklonu byly ski přílišnou přítěží a přílišnou častých pádů, na tvrdé silnici tím bolestnějších. Puchýře pod řemeny pálily, už jsem ani neovládal lyží – odepnul jsem je a hodil na ramena. Změna byla úlevou – ale jen na chvíli. Váha lyží vzrůstala kvadraticky s únavou.

Nenapadlo mne, abych je svázal cukr-špagátem a vlekl za sebou.

Samota i tma zhoršovaly jen bídnou náladu. Šel jsem pomalu, apaticky, boje se odpočívati, poněvadž po odpočinku i krátkém bolest v chodidlech i prstů a otačeného nártu byla větší. A cesta byla nekonečná...

A přece – ač nevím, jak – doplazil jsem se k Modré hvězdě. Na štěstí čekal na mne podomek, který odebral mi břímě rukšaku i ski a pomohl mi do vysokých schodů v hotelu. Úplně vyčerpán a zničen padl jsem na postel, a dříve než mi podomek zul nešťastné boty, přišel Ressler a za ním služka s lavorem teplé vody – na koupel nohou.

Ressler, který dorazil do Jilemnice více než hodinu přede mnou, dal zatopiti i připravit vodu. Věděl, čeho budu tak

nutně potřebovati. Staral se o mne, jak mohl. A já, sotva žízeň jsem zahnal, po koupeli nohou ihned jsem usnul. Bylo krátce před půlnocí.

A již ve tři hodiny mne probudili. Oblékl jsem se za strašných nesnází. Nebylo na mně svalů, aby nebolel. Ressler ještě večer sehnal mi bačkory, dal připravit pro mne vydatnou snídani a objednal starého Podzimka, který nás na saních zavezl na nádraží. Ve čtyři hodiny ráno již nás odnášel vlak ku Praze.

Byla to trochu tvrdá zkouška, ale zdravá. A její důsledky? Zničené boty, několikadenní bolest svalů a opuchlé nohy, potom touha opětovati první pokus, koupě výborných pjážů od pana mistra Svobody a posléz úplné propadnutí vášni bílého sportu...

Ročenka ČSK Praha, 1927, str. 51–63

Snímek ze startu závodů zatím příliš napětí nevyzařuje

Poznámky na závěr

*Jan Buchar (1859–1932)
stál u počátků pěší turistiky
v Krkonoších. V roce 1893 začal
podnikat výlety na lyžích.*

Následující rok se podílel na ustavení Českého krkonošského spolku Ski (ČKS Ski) Jilemnice a prosadil výuku lyžování do školních osnov. Ve stejné době navázal spolupráci s Josefem Rösslerem-Ořovským, která v listopadu 1903 vyústila v založení Svazu lyžařů v Království českém, jehož byl prvních pět let předsedou. V roce 1911 vydal průvodce Bucharovy výlety do Krkonoš.

Jan hrabě Harrach (1828–1909), vynikající český šlechtic, se významnou měrou zasloužil o rozmach české kultury, ekonomiky a politiky. Jako vlastník jilemnického velkostatku měl ke Krkonošům velmi vřelý vztah a zůstala za ním řada znamenitých počínů (vyhlášení první krkonošské přírodní rezervace, rozmach sklářské výroby, lesního hospodářství atd.). Výrazně podporoval také rozvoj turistiky a roku 1892 nechal přivést pro své lesní dělníky první lyže. Okamžitě tu byla zahájena jejich výroba a lyžařství se začalo díky tomu velmi rychle rozvíjet i jako sport. Osvícený hrabě podporoval sportovní lyžování až do své smrti.

Vítězslav Pavloušek (1874–1957) patřil k průkopníkům lyžování a vodních sportů v českých zemích. Byl blízkým spolupracovníkem Josefa Rösslera-Ořovského nejen v lyžařském svazu, ale i v Českém olympijském výboru. Svaz lyžařů reprezentoval na kongresech zprvu Mezinárodní lyžařské komise, později Mezinárodní lyžařské federace (FIS), jejíhož ustavujícího kongresu v roce 1924 v Chamonix se zúčastnil. Do Československa zavedl závody

Zatímco lyžaři na místo setkání přijeli, dámy v kožešinách a s rukávnický se často nechaly vyvézt či vynést, a horalům tak nabízely vítaný výdělek

vojenských lyžařských hlídek. Redaktor časopisu Zimní sport.

Ingvald Smith Kielland (1890–1984), norský lyžař, který působil v českých zemích v zimních sezonách 1912–14 spolu s N. R. Østgaardem a přilnul k Čechům a Čechám. K největším akcím pod jeho vedením patřil kurs o Vánocích na Benecku v Krkonoších. Přizváni sem byli především členové pražského Ski klubu, ale i mnozí jiní (např. Český krkonošský spolek Ski v Jilemnici). Celková účast činila 500 osob. Již předtím, 20. 12. 1913, upřádali Pražané pro instruktory slavnostní společenský večer v Reprezentačním domě v Praze. Důležitou roli sehrál Ingvald Smith Kielland také v rozvoji lyžování na Moravě, kde vedl četné kurzy v Novém Městě na Moravě. Učil tamější lyžaře nejen křesťánkám, ale také zde poprvé předvedl běh na lyžích s odpichem soupaž, který se mezi válkami stal typickým stylem novoměstských závodníků. Roku 1912 se stal mistrem zemí Koruny české ve skoku na lyžích, účastnil se i našich mezinárodních závodů. Navázal zde mnohá osobní přátelství, na něž se vřele vzpomínalo ještě v 80. letech 20. století. Železná opona však později kontakty přátel znemožnila. V letech 1934–38 byl generálním sekretářem Mezinárodní lyžařské federace (FIS). V létě 1944 byl jmenován prvním vyslancem Norska zprvu u exilové vlády v Londýně, poté v Československu.

Historie lyžování v Krkonoších ...o lyžování trochu jinak

Vydala Správa Krkonošského národního parku v roce 2015

Text: Jan Luštinec

Foto: archiv Krkonošského muzea v Jilemnici

Grafická úprava: 2123design.cz

© 2015, Správa Krkonošského národního parku,
Dobrovského 3, 543 01 Vrchlabí

Vytištěno na recyklovaném papíře.

ISBN: 978-80-7535-000-8

SOS

HASÍČI

LÉKÁR

POLICIE

 602 448 338 nebo **1210**

 (+48) 985 nebo **601 100 300**

HORSKÁ SLUŽBA (CZ) / GOPR (PL)